

حجاب و بهداشت روان در اجتماع از منظر قرآن و حدیث

حجة الاسلام مصطفی احمدی قزوینی

چکیده:

سیمای حقیقی حجاب، حضور در لباسی است که زن با مدد آن بتواند بدون آسیب های اجتماعی و روحی به انجام وظایف دینی و اجتماعی خود همت گمارد. در متون دینی نیز نقل ها و روایات معتبر بسیاری برای بیان کم و کیف این آثار و فواید حجاب و عفاف موجود است که از آن جمله می توان امنیت اجتماعی، تعالی معنوی، سلامت روحی و بهداشت جنسی، آرامش و استحکام خانواده را برشمرد.

حجاب ضمن تاثیر بر سلامت روانی اخلاقی جامعه، پاکی و طهارت و ارتقای شخصیت زن، نه تنها مانع آزادی او نمی شود، بلکه به او نقش دفاعی در برابر آسیبهای فردی و اجتماعی می بخشد. و بهداشت روانی اخلاقی جامعه را به ارمغان می آورد.

کلید واژگان: بهداشت، روان، حجاب، اجتماع، قرآن، حدیث.

■ مقدمه:

بحث بهداشت روانی هم از آنجا سرچشمه می‌گیرد که هنوز تعریف صحیح و قابل قبولی برای هنجار، بیماری و سلامتی در دست نیست.^۱

اصطلاح بهداشت روانی از آن دسته از مفاهیمی است که در روانشناسی مورد مناقشه فراوانی بوده و هست و این جدال از آنجا سرچشمه می‌گیرد که هنوز تعریفی صحیح برای بهنجاری^۲ نداریم. از سوی دیگر تعاریفی از بهداشت روان ارائه گردیده که برخی از آنان را بررسی می‌کنیم. بسیاری از مردم طبقه بندیهای هنجار و ناهنجاری در بهداشت روان را به طور ذهنی و بدون دقت و غالباً به صورت ارزش‌گذارانه و در اشاره به رفتار خوب یا بد به کار می‌برند. مازلو^۳ در این باره می‌گوید: ((به طور کلی کوشش‌های صورت گرفته برای تعریف بهنجاری، یا جنبه آماری داشته و یا به فرهنگی خاص مربوط می‌شده و یا جنبه‌ی پزشکی- بیولوژیک داشته است. اما این‌ها فقط تعاریف رسمی اند، نه تعاریف معمولی و روزمره. معنای غیر رسمی این واژه، صریح و روشن است. اکثر

حجاب، به عنوان یکی از مهمترین مسائل اجتماعی، جایگاه والایی در تامین بهداشت روانی جامعه دارد. بدین سان که با نهادینه شدن این مقوله در اجتماع، و با فرهنگ سازی مناسب در عرصه اجتماع، بسیاری از بیماری‌های روانی ناشی از بی‌حجابی یا بدحجابی، درمان و یا ریشه کن خواهد شد. اگر نیک بنگریم، خواهیم دید که بسیاری از بیماریهای روانی اخلاقی، که شاید در وهله اول، مهم به نظر نرسد ولی آثار و پیامدهای منفی فراوانی به دنبال دارد، از این مقوله سرچشمه می‌گیرد.

اینک در این مجموعه ما بترانیم که جستاری در مقوله حجاب و نقش آن در بهداشت روانی جامعه داشته و با راهکارهای قرآن جهت درمان بیماری بی‌حجابی و بدحجابی، آشنا شویم.

• الف) ادبیات تمقیق (کلیات) :

۱- مفهوم شناسی:

۱-۱ مفهوم شناسی بهداشت روان:

تعریف بهداشت و سلامت روان، چندان ساده نیست و برخی بر این باورند که اصولاً تعریف سلامت روانی ممکن نیست و مشکل

۱. بهروز میلانی، فرهنگ بهداشت روانی، ص ۲۵.

جمله ((نهاد))^۶، ((من))^۷، ((من برتر))^۸ و مقتضیات محیط معرفی می کنند و بهنجاری را میانجیگری صحیح و منطقی ((من)) بین دو قسمت ((نهاد)) و ((من برتر)) می دانند.

رویکردهای جدیدتر در روانشناسی توسط شناخت گرایان بیش از پیش بر روی تفکرات و تفسیرهای ذهنی اشخاص تاکید دارند. هرچند که سایر عوامل آسیب پذیری را نادیده نمی گیرند، عواملی همچون تجربه رویدادهای خاص در گذشته، این دسته از روانشناسان، بروز احساسات ناخوشایندی همچون اضطراب، افسردگی، ترس ها... را حاصل تفکرات منفی می دانند و سلامت روان را در پرتو تفکر منطقی، تفسیرهای مثبت و طرحواره ها و شناخت واژه هایی که قابلیت تفسیر این جهان هستی را به شکل مناسب و کلی دارا هستند، در نظر می گیرند.^۹

۱-۱-۱ دیدگاه نگارنده :

تعاریف یادشده پیرامون بهداشت روان، از جهات متعدد قابل نقد و بررسی و اضافات

مردم هنگامیکه می پرسند، بهنجار چیست؟، همین معنای غیر رسمی را در ذهن دارند. این در اکثر موارد حتی در مورد افراد حرفه ای، هنگامی که اوقات غیر رسمیشان را می گذرانند، یک سوال ارزشی به شمار می رود و منظور از این سوال عملاً این است که چه چیز را باید ارج نهیم؟ چه چیز برای ما خوب است و چه چیز بد؟ از چه چیز باید نگران باشیم و از چه چیز باید احساس گناه، ویا احساس تقوا کنیم).^۴

روانپزشکان، سالم بودن را نداشتن علائم بیماری روانی تلقی می کنند، به عبارت دیگر، سلامتی و بیماری را در دو قطب مخالف یکدیگر قرار می دهند و برای اینکه فرد سالمی بیمار شود بایستی از قطب سالم به قطب مخالف برود.^۵

روان کاوان، برخورد بدبینانه ای با این اصطلاح داشته و انسان را افسانه ای بیش نمی دانند.

در عین حال، سلامت نسبی را حاصل تعامل میان قسمتهای مختلف شخصیت از

۴. ابراهام مزلو، به سوی روانشناسی بودن، ترجمه احمد

رضوانی، ص ۵۴.

۵. هارولد کاپلان و بنیامین سادوک و جک وگرب، خلاصه

روانپزشکی، ترجمه نصرت الله پورافکاری، ص ۲۴.

۶. Id. ۶ Ego. ۷ Superego. ۸

۹. کریس بورین، بنیادهای شناختی روانشناسی بالینی، ترجمه علیلو و بخشی پور و صبوری مقدم، ص ۵۶.

برای رسیدن به تکامل نفس . فرد در این بخش به ویژگیهای نهان شخصیتی خویش پی می برد و با درمان بیماریها و کاستیهای نفسانی خویش ، به مرحله کمال و انسجام نائل می گردد.

۱-۲ مفهوم شناسی حجاب و عفاف:

((حجاب)) و ((عفاف)) هر دو به معنای منع و امتناع است. حجاب به معنی پوشش، چادر، پرده، چادر زنان، نقاب، روبند، روپوش، حائل و حاجز و هرگونه پرده یا وسیله جداسازی است. شاید ساده ترین تعریف حجاب همان منع و بازداری باشد؛ با این تفاوت که منع و بازداری در حجاب، مربوط به ظاهر است، ولی منع و بازداری در عفاف مربوط به باطن و درون است.^{۱۰} البته از نگاه معصومان (ع) شخص عفیف کسی است که آثار عفت و پاکدامنی در اعضا و جوارح ، رفتار و کردار و خلاصه در تمام شئون زندگی اش حکمفرما باشد.^{۱۱}

۱-۳-۱ حجاب قرآنی: در قرآن برای تشریح حجاب و حدود آن، آیاتی چند وجود دارد که به برخی از آنان اشاره می کنیم.

^{۱۰} نک- تحلیل ابن احمد فراهیدی، کتاب العین، ذیل ماده حجب.

^{۱۱} نک: جمعی از دوشیزگان و بانوان، راه گریز از شور

بخشی، ص ۱۴۲.

است؛ چرا که این تعاریف جامع افراد نیست. تعریفی که به نظر نگارنده، جامع و کامل است بدین شرح است:

بهداشت روان، اصول، قواعد و روشهایی است که در طی چهار مرحله، فرد را از آشفتگی و پریشان حالی می رهاند و آرامش روحی ، روانی و انسجام شخصیتی را برای افراد به ارمغان می آورد . آن چهار مرحله بدین ترتیب است:

• **مرحله اول:** تامین، ایجاد و حفظ: این مرحله بیشتر به جنبه های بهداشتی و سعی در ایجاد عوامل سلامتی و پیشگیری قضیه اشاره دارد؛ چرا که پیشگیری مقدم بر درمان است.

• **مرحله دوم:** تعادل: بعد از سپری کردن مرحله اول، فرد باید به دنبال تعادل شخصیتی و روانی باشد.

• **مرحله سوم:** مهمترین مرحله در رسیدن به هدف، مرحله سوم است. در این مرحله شخص باید عواملی را که منجر به آرامش روانی می باشد به عبارت دیگر، ما حصل مراحل قبل را در خود تقویت نماید.

• **مرحله چهارم:** تکامل : آخرین مرحله، تکامل است و آن سیر حرکت تکاملی است

خداوند سبحان در آیه ۵۹ سوره احزاب می فرماید:

((يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزَوِّجَكُ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا)؛ ای پیامبر، به زنان و دخترانت و نیز به زنان مؤمن بگو خود را بپوشانند تا شناخته نشوند و آزار نبینند. و خداوند بخشنده و مهربان است)).^{۱۲}

((جلاب)) که در این آیه شریفه آمده است، به معنای پوشش سراسری است. علامه طبرسی در ذیل این آیه چنین می نویسد، بنگرید:

جلباب، عبارت از روسری بلندی است که هنگام خروج از خانه، زنان به وسیله آن سر و صورت خود را می پوشانند... مقصود این است که باروپوشی که زن بر تن می کند، محل گریبان و گردن را بپوشاند اکثر لغت شناسان، جلباب را چیزی شبیه به چادر معنا کرده اند.^{۱۳} در آیه فوق کلمات کلمات دیگری نیز به کار رفته (مانند جیب و خمار) که تحقیق در آنها نشان می دهد که قرآن چه اندازه در تبیین حدود حجاب زنان، دقیق و جامع سخن گفته است.

از سیاق و روح این آیه شریفه می توان دریافت که بخش مهمی از امنیت روحی و اجتماعی زنان و ایمنی از آزار ناکسان، در گرو پوشاندن است.

نیز در سوره نور به تفصیل درباره حجاب و حرمت نگاه به نامحرمان سخن به میان آمده است، بنگرید:

((قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يُعْضُوا مِنْ أُنْصَارِهِمْ وَ يَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ (۳۰)) به مردان مؤمن بگو که چشمان خویش فروگیرند و شرمگاه خود نگه دارند. این برایشان پاکیزه تر است، زیرا خدا به کارهایی که می کنند آگاه است.

(۳۰) و به زنان مؤمن بگو که چشمان خویش فروگیرند و شرمگاه خود نگه دارند و زینتهای خود را جز آن مقدار که پیداست آشکار نکنند و مقنعه های خود را تا گریبان فروگذارند و زینتهای خود را آشکار نکنند، جز برای شوهر خود یا پدر خود یا پدر شوهر خود یا پسر خود یا پسر شوهر خود یا برادر خود یا پسر برادر خود، یا پسر خواهر خود یا زنان همکیش خود، یا بندگان خود، یا مردان خدمتگزار خود که رغبت به آن ندارند، یا کودکانی که از شرمگاه زنان بی خبرند. و نیز چنان پای بر زمین نزنند تا

^{۱۲} احزاب/۵۹.

^{۱۳} خلیل ابن احمد فراهدی، کتاب العین، ج ۶ ص ۱۲۲.

آن زینت که پنهان کرده‌اند دانسته شود. ای مؤمنان، همگان به درگاه خدا توبه کنید، باشد که رستگار گردید).^{۱۴}

و در سوره احزاب، آیه ۳۲ خطاب به همسران پیامبر چنین آمده است:

((يا نساء النبي لستن كأحد من النساء إن اتقنن فلا تخضعن بالقول فيطمع الذي في قلبه مرض وقلن قولا معروفا؛ ای زنان پیامبر، شما همانند دیگر زنان نیستید، اگر از خدا بترسید. پس به نرمی سخن مگویید تا آن مردی که در قلب او مرضی هست به

طمع افتد. و سخن پسندیده بگویید).^{۱۵} در آیات یاد شده، از چند نوع حجاب، سخن به میان آمده است:

۱۰ نگاه عقیف : ((قل للمؤمنات يعظون من ابصارهم؛ به مردان مؤمن بگو که چشمان خویش فروگیرند)). نگاه غیر عقیف و شهوت آلود، بذر شهوت رادر دل می افشاند.^{۱۶}

((قل للمؤمنات يعظون من ابصارهم؛ به زنان مؤمن بگو که چشمان خویش فروگیرند)).

۲۰ گفتار عقیف: ((فلا تخضعن بالقول فيطمع الذي في قلبه مرض؛ پس به نرمی سخن مگویید تا آن مردی که در قلب او مرضی هست به طمع افتد)).

۲۰ کردار عقیف : ((ولا يضرن بأرحابن ليعلم ما يخفين من زينتهن؛ نیز چنان پای بر زمین نزنند تا آن زینت که پنهان کرده‌اند دانسته شود)).

۲- اهمیت و ضرورت بهداشت روان : عدم وجود سلامت و بهداشت روان در اکثریت جوامع بشری و فشارهای ناشی از برخی عوامل یازدارنده، یکی از عواملی است که ضرورت این موضوع را بر همگان گوشزد می نماید.

این مسئله مورد پذیرش تمام عقلاست که حل مسائل ملی و بین المللی تا حد زیادی به روشن بینی در زمینه روح و روان بشر و جلوه های گوناگون آن بستگی دارد؛ چراکه وجود یک جامعه سالم و جامعه ای عاری از هر گونه پریشان حالی، مشکلات و مصیبتها، منوط به داشتن افرادی سالم از لحاظ جسم و روان است. بدین ترتیب، این

۱۴. نور، ۳۰-۳۱.

۱۵. احزاب، ۳۲.

۱۶. نک: هاشم بحرانی، البرهان، ج ۳، ص ۱۲۹؛ علی بن ابراهیم

قمی، نفسی قمی، ج ۲، ص ۱۰۱؛ ابو جعفر محمد بن علی بن الحسین بن بابویه القمی (الصدوق)، من لا یحضر الفقیه، ص ۱۸؛ محمد سبزواری، جامع

الاجتباء، ص ۴۰۷.

سازمان جهانی بهداشت^{۱۷} (۱۹۹۰)، ضمن توجه دادن مسئولان کشورها به تامین سلامت و بهداشت روانی افراد، همواره بر این مهم تاکید دارد که میزان شیوع اختلالات روانی در کشورهای صنعتی و کشورهای در حال توسعه، رو به افزایش است و این در حالی است که در برنامه ریزیهای توسعه اجتماعی و اقتصادی، پائین ترین اولویت به آنها داده شده است. دلیل این افزایش را تا حد زیادی می توان وابسته به رشد روز افزون جمعیت، تغییرات سریع اجتماعی همچون شهرنشینی، فروپاشی خانواده های گسترده و مشکلات اقتصادی دانست.

تامین سلامتی اقشار جامعه یکی از مسائل اساسی هر کشور است که باید آن را از سه بعد جسمی، روانی و اجتماعی مد نظر قرار داد. با توجه به افزایش بیماران روانی در سراسر جهان، زیانهای مالی و معنوی ناشی از این بیماریهاو همچنین کمبود تسهیلات، امکانات و نیروهای تخصصی لازم برای ارائه خدمت به آنها به نظر می رسد که انجام خدمت پیشگیرانه در این زمینه ضروری است و تامین بهداشت روانی افراد به عنوان

موضوع، از موضوعاتی است که پیش روی محققان است.

بهداشت و سلامت روانی یکی از نیازهای اجتماعی است و در شرایط کنونی جوامع و گسترش و تعمیق روابط روز افزون ارتباطات انسانی در سطوح بین المللی، این نکته احساس می شود که عوامل برهم زننده تعادل، آرامش روان و علل پدیدآورنده بحرانهای روانی، افزایش و پیچیدگی خاصی یافته و احساس نیاز فردی و اجتماعی به سلامت و آرامش روانی، افزایش روز افزونی یافته است. بدیهی است هر گونه تلاش در زمینه دستیابی به آرامش و سلامت روان، مستلزم پژوهش ها و تحقیقات وسیع پژوهشگران و محققان و به کار بستن نتایج پژوهش ها توسط دستگاه های اجرایی است.

رابطه بهداشت روان افراد با دیگر بخش ها و عوامل تاثیر گذار جامعه، رابطه مستقیم است و اینان لازم و ملزوم یکدیگرند. چون شرایط مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و... متاثر از بهداشت روان افراد جامعه است.

حجاب در اسلام از یک مسئله کلی تر و اساسی تر سرچشمه می گیرد و آن این است که اسلام می خواهد انواع التذاذهای جنسی در محیط خانوادگی و در کار به ازدواج قانونی اختصاص یابد و اجتماع منحصر برای فعالیت و کار باشد.

از بعد دیگر حجاب، از خود بیگانگی جلوگیری می کند و مقدمه خودشناسی و در نتیجه خداشناسی و قرب به حق تعالی می گردد.

((نظام آفرینش به گونه ای طراحی شده است که هر موجودی در آن مسئولیتی دارد. این مسئولیت با طبیعت و کیفیت وجودش تناسب کامل دارد. زیرا ایفای هر مسئولیتی متوقف بر عطایا و مواهب مناسب و لازم برای آن مسئولیت است.

پروردگار جهان بر اساس داده های طبیعی و فطری انسان مسئولیت هایش را تنظیم فرموده است و با اعطای اختیار، انسان را در انتخاب راه آزاد گذاشته است.

دست تدبیر آفرینش عفت و حیا را در نهاد زن، فطری ساخت؛ بنابراین ایفای همه مسئولیتهای زن متوقف بر حفظ این امر فطری است؛ به همین جهت خداوند حجاب را واجب نمود تا امر درونی با حفظ بیرونی

یک اقدام مثبت اجتماعی، اقتصادی، پزشکی و بهداشتی برای تمام کشورها و ملتها جنبه الزامی دارد.^{۱۸} حال که اهمیت بهداشت روان برهمگان آشکار گردید، بایسته است که درتامین بهداشت روانی، تلاش نماییم. اما یکی از مهمترین عامل ایجاد بهداشت روان در اجتماع، حجاب و عفاف است که تا حد زیادی از بیماریهای روانی اخلاقی جامعه را می کاهد.

• (ب) نقش مجاب در تامین بهداشت روانی جامعه :

از نظر اسلام محدودیت کامیابی های جنسی به محیط خانوادگی و همسران مشروع، علاوه بر اینکه برای زن نقشی دفاعی دارد^{۱۹}، از جنبه روانی به بهداشت روانی اجتماع کمک می کند و از جنبه خانوادگی سبب تحکیم روابط خانواده و برقراری صمیمیت کامل بین زوجین و از جنبه اجتماعی موجب حفظ و استیفای نیروی کار و فعالیت اجتماع برمی گردد و از نظر وضع زن در برابر مرد، سبب می شود ارزش زن در برابر مرد بالا رود.

^{۱۸} احمد علی نوربالا و همکاران، نگاهی بر سیمای بهداشت روان در ایران، ص ۲۰-۲۳.

^{۱۹} ر.ک: احمد صبور اردوبادی، آیین بهزیستی اسلام، خودآرایی، پوشاک سیاه و مسئله حجاب، ج ۳، ص ۷۵.

محفوظ گردد وزن برای انجام وظایف طبیعی اجتماعی خود مهیا شود. آری خداوند می خواهد این موجود لطیف را با حجاب ببیند و او را با این پوشش دوست دارد. چه زیباست پیوند میان خدا و بنده اش! به همین جهت آنگاه که زن در پیشگاه معبودش حاضر می گردد و به نمازی می ایستد تا با خدایش سخن بگوید، باید حجاب را به طور کامل رعایت نماید تا نماز و نیایشش صحیح بوده و مقبول خداوند قرار گیرد)).^{۲۰}

از مفاسد اخلاقی و اجتماعی^{۲۳} و بسیاری از ناهنجاریهای روحی، رفتاری^{۲۴} کاسته می شود. سلامت اخلاق جامعه، از اهداف عالیه اسلام است. حجاب زن، به نص قرآن کریم، عفاف اوست و عفاف او، خدمتی است به سلامت جامعه.^{۲۵}

زن با پوشش شرعی خود، خانواده را استوار و پابرجا می سازد و بیوهده، افراد را تحریک نمی کند و هوس ها را بر نمی انگیزد و مردها را به مفسده نمی کشاند. زن با پذیرش حجاب اسلامی، بزرگترین و ارزنده ترین خدمات را به خانواده و جوان ها و بالاخره جامعه می کند؛ زیرا اخلاق و پاکی و فضیلت را رونق و رواج می بخشد. زنانی که جسم خود را پر بهاتر از آن می دانند که اجازه دهند، هر چشمی از آن تمتع گیرد، هر هوسی بدان گرایش یابد، بر مسند والای فضیلت نشسته اند.

حجاب پرچم اسلام است و زنان پرچمدار آن؛ حجاب تعظیم شعائر اسلامی است: ((ذلک و من یعظم شعائر الله فانها من تقوی القلوب؛ و هر کس شعائر خداوند را تعظیم کند، این امر نشانه پاکی قلب و تقوای درونی اوست)).^{۲۱} بنابر این حجاب بهترین و تنها لباس حضور در پیشگاه پروردگار است.^{۲۲}

۱۰- اثرات و فوائد حجاب در اجتماع:

۱-۱ حجاب و سلامت اخلاق جامعه:

هر چه گرایش جامعه به حجاب شدت یابد،

^{۲۳} نک: حسین مظاهری، اخلاق در خانه، ص ۱۶۸.
^{۲۴} نک: محمد مجلوی، نهاد خانواده در اسلام، ص ۱۳.
^{۲۵} نک: سید جواد مصطفوی، حجاب و آزادی، ۴۵.
^{۲۶} نک: محمد بن سعد (کاتب الواقدی)، الطبقات الکبری، ج ۱، ص ۱۹۳.

^{۲۰} روح الله خمینی، ترجمه تحریر الوسیله، ج ۱، ص ۱۴۲.
^{۲۱} حج/ ۳۱.
^{۲۲} علی محمدی آشنایی، مسئله حجاب، ص ۸۰.

به عنوان نمونه بیماری های روانی در کشورهای غربی بسیار بیشتر از کشورهای است که افراد آن، حریم عفت و حیا و حجاب را رعایت می کنند.^{۲۰} و در فرهنگ غرب مادی گرا، زن کالا دانسته شده و با تراضی زن و همسر، متهم به زنا تبهره شده و پرونده مختومه می گردد که نظیر آن در جاهلیت هم کمتر رواج داشت.^{۲۱}

بدین سان، زنان با حجاب، خدمتگذار واقعی دین و اخلاق هستند و به تعبیر امام خمینی، دامن زنان، دامن تربیت نسل است و پاکدامنی آن سبب پاکی نسل می شود.^{۲۲} و در مقابل، زنان بی حجاب و بد حجاب، عامل بر اندازی و بنیان کنی دین و اخلاق هستند.

۱-۲ حجاب و مسئولیتهای اجتماعی:
(هر فردی در برابر جامعه خود مسئول است. این مسئولیت، عام است؛ یعنی هم شامل زنها می شود و هم شامل مردها. پاره ای از مسئولیت های زنان به حجاب آنان بستگی دارد. زن اگر حجاب داشته باشد، بار این گونه مسئولیت ها را بر دوش

اسلام از بی حجابی و بدحجابی بیزار و متنفر است؛ زیرا اینها هستند که با متزلزل کردن اخلاق و فضیلت، اسلام را در بین مردم، ضعیف و لگدمال می کنند. و از همه مهمتر ارزش خود را در جامعه به حراج گذارده و خود را با کالا، همانند می کنند و همزمان با این خود فروشی، از جاذبه جنسشان نیز کاسته می شود.^{۲۷} و از بعد دیگر این کار آنان نوعی خیانت به امنیت روانی همسرشان تلقی می شود.^{۲۸}

منتسکیو، حقوقدان و دانشمند فرانسوی، درباره تاثیر مخرب مخدوش شدن عنصر حجاب و عفاف در امنیت روانی و اخلاقی، می گوید: ((از دست رفتن عفت زنان به قدری تاثیرات بد و معایب و نواقص تولید می کند و روح مردم را فاسد می سازد که اگر کشوری دچار آن شود، بدبختی زیادی از آن ناشی می گردد؛ به همین جهت، قانون گذاران با وجدان، همواره عفت را به زنان توصیه می کنند و از آنها وقار و رعایت موازین اخلاقی را توقع دارند)).^{۲۹}

^{۲۰} نک؛ علی پریرو، ناسامانیهای روانی و بیماریهای حاصل از آن، ص ۷۰.

^{۲۱} نک؛ عبدالله جوادی آملی، زن در آینه جلال و جمال، ص ۴۶-۵۳.

^{۲۲} نک؛ سیدروح الله خمینی، جایگاه زن در اندیشه امام، ص ۱۲۰-۱۲۱.

^{۲۷} نک؛ عبد الکریم شیرازی، مظلومیت زن در طول تاریخ، ترجمه لاله بختیاری و محمد حسن تبرائیان، ص ۷۸.

^{۲۸} نک؛ مهدی مشایخی، پاسداران عفت، صص ۸۳-۸۴.

^{۲۹} سید مجتبی هاشمی رکاوندی، مقدمه ای بر روانشناسی زن، ص ۱۹۸.

هر اندازه متین تر و با وقارتر و عقیف تر حرکت کند و خود را در معرض نمایش برای مرد نگذارد، بر احترامش افزوده می شود. در ادیان آسمانی پیشین و فرهنگهای متمدن، همواره رعایت عفت و حیا (حجاب) و وجود حریم بین زن و مرد، مورد تاکید بزرگانشان بوده است.^{۳۷}

به طور کلی اشیایی که در همه جا یافت می شود و دسترسی به آن به آسانی صورت می گیرد، از ارزش کمتری برخوردار است. از طرفی بشر همواره اشیای ذی قیمت خود را از دسترس دیگران دور نگه می دارد و به شیوه ای خاص از آن مراقبت می نماید. اسلام که زن را گوهر گرانبهائی هستی و دارای شخصیت کامل انسانی می داند، حجاب را همچون صدف بهترین

وسیله برای حفظ و ثبات آن شخصیت معرفی کرده است. آنان که زنان را تشویق به آرایش و تزیین و نمایش زیباییهای جسمی خود می نمایند، در حقیقت زن را فاقد شخصیت و روح انسانی می شمارند که باید با تزیین و نمایش زیباییهای جسمی، منزلت اجتماعی مناسب خویش را به دست آورد. قبل از اسلام، نه تنها زنان ارزشی نداشتند؛ بلکه داشتن یک دختر، ننگ به حساب می آمد: ((وَ إِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهَهُ مُسْوَدًّا وَ هُوَ كَظَلِيمٍ

می گیرد و شخصیت و عظمتش بالا می رود؛ اما اگر جامه ی مقدس حجاب را از تن بدرد، از عهده انجام این گونه مسئولیت ها، بر نمی آید)).^{۳۳}

اسلام به زن اجازه فعالیت های اجتماعی هرچه بیشتر را داده است و در روایات متعدد جواز حضور در بیرون از خانه، منعکس شده است.^{۳۴} البته بهتر آن است که در محیط مختلط حضور نیابند؛^{۳۵} ولی زن باید این فرصت را با بی عفتی و بی بندوباری به تهدید تبدیل نکرده و تلاش حداکثری و مضاعف از خود نشان دهد و جایگاه والا و حقیقی خود را بر همگان ظاهر سازد.

۱۰-۳ حجاب و استحکام شخصیت

اجتماعی زن:

یکی از مهمترین اثرات حجاب، استحکام شخصیت زن در اجتماع و در نهاد خانواده است. بدین سان سوءظن ها از بین رفته و اطمینان مرد به زن بیشتر شده و با تن دادن به هر مصیبت و مشکلی، سعی می کند از حریم خانوادگی خود دفاع کند.^{۳۶}

اسلام مخصوصاً تاکید کرده است که زن

^{۳۳} سید جواد مصطفوی، حجاب و آزادی، ۴۵.

^{۳۴} نک: مسلم بن حجاج، صحیح مسلم، ج ۷، ص ۶۶ برای مطالعه

بیشتر، نک: مرئضی مطهری، مجموعه آثار، ج ۱۹، ص ۵۴۸.

^{۳۵} نک: سلیمان بن اشعث سجستانی، سنن ابوداود، ج ۱، ص ۱۹.

^{۳۶} نک: علی قائمی، خانواده و مسائل همسران جوان، ص ۱۲۴۹.

مجید رشید پور، تعادل و استحکام خانواده، صص ۱۸۶-۱۹۱.

^{۳۷} نک: احمد الله محمدی نیا، بهشت جوانان، صص ۱۸۰-۱۸۷.

زن با حجاب، مظهر عفاف شناخته شده است و لذا در خانه و خارج خانه مزاحمتی ندارند و آزادانه دنبال کارها و مسئولیت های خویش است))^{۳۸}

قرآن کریم در دو مورد به این مطلب اشاره کرده است. یکی اینکه می فرماید:

((يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَلرَّوَّاجِكِ وَبَنَاتِكِ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللّهُ غَفُورًا رَحِيمًا؛ ای پیامبر، به زنان و دختران خود و زنان مؤمنان بگو که چادر خود را بر خود فرو پوشند. این مناسب تر است، تا شناخته شوند و مورد آزار واقع نگردند. و خدا آمرزنده و مهربان است))^{۳۹}

بنابر این بی حجابی و بدحجابی، برای زنها ایجاد مزاحمت می کند؛ اما هنگامیکه اهل حجاب و عفاف باشند، مزاحمتی بر آنان نیست.

• نتیجه گیری:

حجاب، به عنوان یکی از اصلی ترین شعائر دینی است که اثرات مثبت فراوانی را برای خانواده و جامعه به دنبال دارد. از جمله این اثرات، تامین بهداشت روانی اخلاقی جامعه است. بدین سان که حضور حجاب در جامعه باعث می شود بسیاری از بیماری های روانی از بین رفته و یا درمان شده و بهداشت روانی، جایگزین آن گردد.

چون به یکیشان مژده دختر دهند، سیه روی شود و خشمگین گردد))^{۳۸}

در چنین جامعه ای بی حجابی که علامت آن بی ارزشی بود، رواج داشت. اسلام، مقام زن را بالا برد و شخصیت او را مورد تکریم قرار داد و با آوردن قانون حجاب حفظ و دوام این شخصیت را برای همیشه تامین کرد.

براین اساس، حجاب وسیله ای است در خدمت زن تا موفقیت خویش را در جامعه تحکیم کرده و شخصیت و احترام خویش را فزونی بخشد. ویلیام جیمز روانشناس معروف، در تایید این مطلب چنین می گوید: ((زنان دریافتند که دست و دل بازی، مایه ی طعن و تحقیر است. این امر را به دختران خود یاد دادند))^{۳۹}

■ حجاب و آزادی زن:

((اینکه زنان باید حجاب را رعایت کنند، زور و دستوری از ناحیه ی مردان نیست تا آزادی آنان را سلب کنند، بلکه وظیفه شرعی آنان است که حجاب را رعایت کنند. زنان با حجاب در فعالیتها و رفت و آمدهای خود، آزادترند؛ زیرا مردان بوالهوس اطمینان دارند که اینها، طعمه و ملعبه نمی شوند؛ بنابر این کمتر بر آنها ایجاد مزاحمت می کنند.

^{۳۸} مرتضی مطهری، مسئله حجاب، ص ۹۹-۱۰۰.

^{۳۹} احزاب/۵۹.

^{۳۸} نحل/۵۸.

^{۳۹} علی محمدی آشنایی، مسئله حجاب، ص ۳۵.